

Az egészségfejlesztő sport fenntartható finanszírozásának Európai Unió és hazai elemei

Baráth Kinga

1. Bevezetés

Az Európai Unió (továbbiakban EU) folyamatos gazdasági versenyhelyzetben áll a világ többi gazdasági térségével. A versenyképesség egyik fontos eleme az emberei erőforrás. Ismert és bizonyított, hogy a fitt, edzett, betegállományban kevesebbet töltő munkavállaló előnyös a nemzet- és az európai gazdaság számára: alacsonyabb az utána/vele járó egészségügyi kiadás és fokozottabb a munkaerő termelőképessége.

A probléma abban áll, hogy ennek az elérése (a lakosság, a munkaerő optimális egészségi állapota) több ágazat összehangolt működését feltételezi és önmagában is többtényezős a kérdés: hol, mikor, hogyan mozogjon az "átlagember". Az alapozás az iskolarendszerben kezdődik, amit a testnevelés óra (hazánkban immár mindennapos) szervezett keretekben, képzett tanárokkal, tanítókkal biztosít.

Az utána következő életszakaszokban azonban látszólag az egyén döntésévé válik, hogy fizikailag aktív marad-e, egészségesen táplálkozik-e, szenvedélymentes életmódot folytat-e. Valójában ugyanolyan fontos a sportolásra alkalmas infrastruktúra és intézményrendszer kiépítettsége és elérhetősége, aminek finanszírozása kulcskérdés minden tagállam és az EU számára. Téves nézet, hogy csak a vásárlóerő, az elegendő ismeret és az akarat dönti el, hogy az egészséges életmódot folytat egy egyén.

E kérdés volt a tárgya az EU által finanszírozott, 2011-ben kiadott nyolcszáz oldalas "Study on funding of grassroots sport in the EU" című tanulmánynak is.

Gyors szakmai elemzés után azonban megállapítható, hogy az 5 beazonosított finanszírozási pillér igencsak a fejlettebb gazdasággal rendelkező, magasabb GDP-t és egyéni vásárló erőt felmutató tagállamokra igaz.

A dokumentum ismételten felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy a témában eddig publikált EU-s dokumentumok és modellek olyan gazdasági mutatókkal rendelkező országokra készültek, amelyek tipikusan az EU alapító, illetve elsőként csatlakozó tagállamai (EU12).

1.1. Kutatás célja

A kutatás célja, hogy elemezzük az említett EU-s tanulmányban szolgáltatott adatokat, összehasonlításban a vonatkozó magyar dokumentumokban található adatokkal, annak érdekében, hogy ismereteket szerezhessünk ennek a nemzetgazdaságilag és népegészségügyileg fontos területnek a finanszírozási helyzetéről.

A kutatási eredmények ismeretében célunk, hogy fókuszba kerüljön annak a kérdése, hogy szükséges egy olyan összetett és releváns finanszírozási modell megalkotásának alapjainak lefektetése, mely a későbbiekben alapul szolgálhat a hazai szabadidősport finanszírozási struktúra kialakításában, így téve szélesebb körűvé és fenntarthatóvá a rendszert. (Többek között Európai Unió forrásokból is.)

Kutatási célok részletesebben:

1. A szükséges tanulmányok feldolgozása
2. A tanulmányban leírt 5 finanszírozási pillér elemzése
3. A tanulmányban leírt 5 finanszírozási pillér hazai elemzése
4. A hivatkozott tanulmányok és korábbi kutatásokkal együttes felhasználásával következtetések és ajánlások megfogalmazása

1.2. Hipotézis

Kutatásunkban feltételezzük, hogy a fontosabb hazai sport szakpolitikai dokumentumok és a fentebb említett EUs tanulmány összevetése alapján beazonosíthatjuk a hazai fenntartható finanszírozási pilléreket és az Európában megtalálhatónak nevezett pillérek Magyarországon is működnek.

Kutatásunkban két hipotézist határoztunk meg:

- Feltételezzük, hogy a fontosabb hazai sport szakpolitikai dokumentumok és a fentebb említett EU-s tanulmány összevetése alapján beazonosíthatjuk a hazai fenntartható finanszírozási pilléreket
- Illetve feltételezzük, hogy az Európában megtalálhatónak nevezett pillérek Magyarországon is működnek.

2. Szakirodalmi áttekintés

Az Európai Unió a globális gazdasági versenyben való helytállásunk okán is támogatja tehát a sportágazatot. A sportágazat feladatai és eszközei az egészségfejlesztésben, a társadalmi befogadásban, további tudatnyi kérdéssel együtt meggyőzte az európai szintű döntéshozókat, hogy támogassák a sportpolitikai fejlesztéseket, mint az Európa 2020 stratégia végrehajtásában hatékony eszközt. A fentiek alapján az EU puha kompetenciát szerzett a sport területén. (Európai Bizottság, 2009)

2.1. Európai és hazai sport fejlesztését szolgáló dokumentumok

2007-ben Fehér Könyv a sportról című tanulmány az első olyan alkalom, hogy az Európai Unió a sporttal kapcsolatos kérdésekkel átfogó módon foglalkozik. A sport mindennapi életünkben betöltött szerepéről folyó európai vitához történő bizottsági hozzájárulás ez. (Európai Bizottság, 2007)

Ezt követően szerződés formában, a Lisszaboni szerződésben (Sportra vonatkozó 165-ös cikk) a „Szakképzés, ifjúság és sport oktatás” címszó alatt fejtette ki fellépésének célját az EU. Itt fogalmazták meg azt, hogy „a sport európai dimenzióinak fejlesztése valamint a sport területén felelős szervezetek közötti együttműködésnek az előmozdítása, illetve a sportolók, köztük különösen a legfiatalabbak fizikai és szellemi épségének védelme érdekében ösztönző intézkedéseket fogad el, kizárva azonban a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek bármilyen összehangolását”, tehát azt, hogy ez fontos kérdés immáron az Európai Unióban is. A Tanács a Bizottság javaslata alapján ajánlásokat fogad el ennek fejlesztésére. (Európai Parlament és a Tanács, 2009)

Továbbá kiadtak egy a „Közlemény a sport európai dimenzióiról” bizottsági álláspontra, amiben már fókuszálni kívánnak a sporton belül azokra a területekre, amelyek minden tagállamot érintenek. (Európai Bizottság, 2011)

2011 májusában megjelent az Európai Unió egyik legfontosabb sportra vonatkozó állásfoglalása, dokumentuma az Európai Unió Sportmunkaterv, a 2011-2014 közötti évekre. (Európai Bizottság, 2011) Ezt a korábban említett, fontos hivatalos dokumentumok előzték meg (Fehér Könyv a sportról, Lisszaboni Szerződés), melyek iránymutatást adnak ahhoz, hogy a magyar sport fejlesztését célzó és azt megalapozó sporttörvény és a nemzeti sportstratégia módosításához megjelentett munkaanyagokba a legfontosabb munkaterv-elemek már beépítésre kerüljenek. 2014-től az EU költségvetése már alprogram keretében támogatják a sport célú programokat (a sport európai dimenzióira), aminek magyarországi befogadására azzal tudunk a legjobban felkészülni, ha a magyar joganyagban is alkalmazzuk és gyakorlatba ültetjük a fenti témákat. Ebből legnagyobb haszna pedig a sportszervezeteknek volna, pályázati rendszeren keresztül, a vizsgált területek fejlesztésére különböző finanszírozásokban lehetne részesülni.

Hazai sport fejlesztését célzó dokumentumok közül kiemelendő a Magyar Kormány 2010-ben tervezete, amelyet 2011 decemberében elfogadtak a 2007-es Sportstratégia módosításaként. Ezt pedig a hatályos Sporttörvény módosítása követte, párhuzamosan az új Köznevelési Törvény megalkotásával.

2.2. Egy új terület a finanszírozásban

További lépésként és egyik külön szakterületre fókuszálva az Európai Unió megjelentetett egy olyan átfogó tanulmányt, amelyet egy német konzorcium és az Eurostrategies készített. A „Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report Volume I.” és a „Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report Volume II. – Country Reports” az angol „grassroots” kifejezés fordításaként használható egészségfejlesztő sport elemek, országos jelentések alapján ennek országonkénti relevanciáját és százalékos megoszlását, illetve finanszírozási pilléreket megalkotó, összefoglaló dokumentum. (European Union - Expert Groups, 2011)

Az 1. ábra helye

A egészségfejlesztő sport finanszírozási rendszere az Európai Unióban, kiemelve az 5 finanszírozási pillért

(forrás: European Union - Expert Groups , Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report Volume II – Country Reports

A dokumentumban minden tagállam fontosabb gazdasági és demográfiai mutatói megtalálhatóak, amelyeket szükség szerint az országok egy-egy szakértője, szakértői csoportja egészített ki tanulmányokkal, országos adatokkal. Ezen ország jelentéseknél a hazai mutatókat Bukta Zsuzsa foglalta össze, főként 2007-es, 2009-es adatokkal. Fontos kiemelnünk, hogy mindenféle fitness klub és a nem egyesületi egészségfejlesztő sport hiányzik, illetve nem játszik szerepet az adatok feldolgozásában (hiszen valószínűleg csak a különböző utánpótlás és egyesületi sport regisztrált adataival tudtak dolgozni a hazai területeken). (2. ábra)

A 2. ábra helye

A szabadidősport állami támogatása 2006-ban (M Ft, %)

(forrás: Keserű Cs., Dénes F.: A magyar sportfinanszírozás helyzete, 2007)

Lényeges lehet ismertetnünk és tisztáznunk egyúttal mit is jelent a „grassroots sport” fogalom. A brit kifejezés igen összetett, és egyszavas magyar fordításban is nehezen használható, de összességében az egészségfejlesztő sportra vonatkozik. Magyar szóhasználatban érthetjük ezt a szabadidősportra, de ugyanakkor érthetjük rekreációra is, hiszen ezek nagy része egészségfejlesztő hatással bír. Így elmondhatjuk, hogy voltaképpen egy gyűjtőfogalom, ami humán erőforrás szempontból igen fontos, s azon keresztül gazdaság meghatározó tényező is egyben, hiszen ezért is vették számba EU sport szakpolitikaként, mert az EU gazdaságára hatással van, és lesz is ez a terület. (Európai Bizottság, 2011)

Néhány kijelentés a dokumentumból, ami szorgalmazta annak elkészítését:

- A sportban való részvétel igen magas a skandináv országokban, és alacsony a déli, illetve keleti EU tagországokban.

- A jövőbeni fejlesztési szektorok egyik legnagyobb kihívása és feladata a finanszírozás: az egészségfejlesztő sport a finanszírozási források nem túl nagy választékára számíthat, olyanokra, amelyek nem mindegyike rendelkezik gyors növekedési átlaggal.
- Legújabb gazdasági és finanszírozási válság befolyásolni fogja a jövő trendjeit a forrás elosztásoknál.
- A szabályozási rendszerek és technológiai változások szintén hatással lehetnek a kulcs finanszírozási területekre.

A tanulmány céljai és szemléletei

- Azonosítani a kulcs finanszírozási modelleket az egészségfejlesztő sport területén az egész Európai Unióban;
- Elemezni törvényhozási szerkezeteket befolyásoló tényezőit az EU-ban az egészségfejlesztő sport elérhető finanszírozási szintjein és kiemelni a szabályozási aspektusokat, amelyek fokozni tudják a belső piaci problémákat
- Elemezni a különböző fenntartható finanszírozási modelleket
- Felmérni a relatív erősségeket és gyengeségeket a különböző finanszírozási modellekben és azonosítani a legtöbb hatásos és fenntartható modellt;

(Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report Volume I., 2011)

A tanulmány szerint az 5 kulcs tényező, amelyek gondoskodnak az egészségfejlesztő sport finanszírozásáról:

1. Háztartási kiadások és önkéntesség
2. Állami szektor támogatási nemzeti, regionális és helyi szinteken
3. Szponzoráció, állandó vevőkör és adományozás/ajándékozás
4. Állami bevétel az állami lottó költségeiből fogadásból és szerencsejátékból
5. Állami bevétel a sportrendezvény szervezők médiajogaiból

Ezek a finanszírozási tényezők több szempont alapján lettek elemezve, a politikai vezetők és összetartási mechanizmusok különböző csoportjainak figyelembevételével. (Európai Bizottság, 2011)

3. Vizsgálati módszerek

Kutatási módszer

A feltáró módszerek közül a dokumentumelemzés eszközével dolgoztunk fel a szakterület három kulcs dokumentumát: egy, az Európai Unió finanszírozásában készült átfogó tanulmányt, egy magyar tanulmányt és a magyar szakpolitikai források közül egy stratégia dokumentumot.

Az elemzések után összevetést készítettünk, kiemelve a finanszírozás lehetséges, javasolt módjait. Az összevetést táblázatba is rendeztük.

Tételelesen az alábbi három dokumentum elemeztük:

1. Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report, Volume I-II, 2011 (az Európai Unió finanszírozásában készült átfogó tanulmány),
2. A Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról szóló 65/2007. (VI.27.) OGY határozat módosításáról készült tervezet (2010),
3. Keserű Csaba - Dénes Ferenc A magyar sportfinanszírozás helyzete című 2007-es tanulmány.

4. Eredmények

A hazai szakpolitikai dokumentum, egy magyar tanulmány és a fentebb említett EUs tanulmány összevetése alapján úgy találtuk, hogy az európai térségben leírt, megtalálható finanszírozási pillérek egy része nagyon csekély mértékben játszik szerepet a hazai egészségfejlesztő sport finanszírozásában.

A 3. ábrán láthatjuk az európai finanszírozási pillérek és a magyar egészségfejlesztő sportra fordított kiadások összevetését. Fontos kiemelnünk, hogy az 5 EU pillér közül a legtöbb beazonosítható, azonban a lottó költségeiből, fogadásból és szerencsejátékból nincs külön állami bevétel Magyarországon. Láthatjuk továbbá, hogy az összes egészségfejlesztő sportra szánt összeg körül-belül fele tevődik össze ezen 5 pillérnek megfelelően.

Összegezve, azt találtuk, hogy az öt beazonosított finanszírozási pillér közül 3 (állami adóbevételek az állami lottó költségekből, fogadásból és szerencsejátékból; állami bevétel a sport rendezvényszervezők média jogaiból és Szponzoráció, állandó vevőkör és adományozás/ajándékozás) praktikusán nem elérhető Magyarországon. Míg az első kettő finanszírozási pillér (háztartási kiadások és önkéntesség; állami szektor támogatása a nemzeti, regionális és helyi szinteken) esetén viszont azt találtuk, hogy az EU-ban ez a 90 százalékát teszi ki az összes finanszírozásnak, míg Magyarországon a tanulmányok szerint csak a felét, azaz 45 % körüli értéket tesz ki.

A 3. ábra helye

Az Európai Unió által meghatározott 5 finanszírozási pillér és az ezeknek megfelelő magyar egészségfejlesztő sport finanszírozási elemei

A finanszírozások további százalékait a 4. ábrán szemléltetjük. Az ábrán bemutatjuk hány területből tevődik össze a magyar finanszírozása az egészségfejlesztő sport. Itt megfigyelhetjük, hogy a pillérek szerinti magyarországi támogatásokhoz nagymértékben hozzájárul a saját generált bevételek a klubok (sport) aktivitásából, pályázati források vagy a saját generált bevételek más gazdasági aktivitásokból (, amely nem fedi le egyértelműen például a média jogok finanszírozási pillért sem).

A 4. ábra helye

Miből áll a magyar egészségfejlesztő sport finanszírozása? (%)

(forrás: European Union - Expert Groups , Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report Volume II – Country Reports, 2011)

Az ország jelentés csak a szabadidősport egyesületi nonprofit részét vizsgálta és a „for profit” (fitnessklubok) teljesen hiányzik.

A hazai kulcs szakpolitikai dokumentumok és a fentebb említett EUs tanulmány összevetése alapján úgy találtuk, az európai térségben leírt, megtalálható finanszírozási pillérek egy része csekély mértékben játszik szerepet a hazai egészségfejlesztő, rekreáció és sport finanszírozásában, így elmondható, hogy teljes átfedés nem mutatható ki.

5. Megbeszélés

A hipotézisekről a következőket állíthatjuk a kutatás alapján:

Az első hipotézis, Az Európai Unió tanulmányban leírt pillérek Magyarországon is beazonosíthatóak” megtartható.

Második hipotézisünk, ami „Az Európai Unió tanulmányban leírt pillérek Magyarországon is működnek” feltevést jelenti csak részben tartható meg.

6. Összefoglalás, következtetések

Az eredmények alapján fontos, hogy a hazai sportfinanszírozás fejlesztési terveiben felhasználjuk az EU 2011-ben publikált tanulmányt, mint kutatási eredményt, de a hazai sajátosságok rögzítése, további kutatása is elengedhetetlen. Kiemelendő, hogy az európai uniós modellhez megfeleltetett magyar pilléreknek csak felét fedi le (%-ban) az összes hazai finanszírozási összeg, tehát a hazai fenntartható finanszírozás az EU átlagtól eltérő gazdasági bevételek és állami támogatások az egészségfejlesztő sport területén nem releváns, így további kutatás szükséges a magyarországi fenntarthatósági modell kialakítására.

Az európai uniós finanszírozási modell megalkotásával a tagországok mindegyikét figyelembe vették, tehát egy európai uniós tagországokra vonatkozó, azok átlagára vonatkozó dokumentumnak tekinthetjük. Ez azonban esetünkben nem releváns, nem alkalmazható finanszírozásunk jellemzésére, csak összehasonlítási alapot adhat.

Szükség szerint így javasolt a kvázi „magyar finanszírozási modell” leírása, megalkotása, mely a magyar gazdasági és társadalmi viszonyokra épít.

Indokolt és rövidtávon szükséges az említett európai szakmai dokumentum részletes feldolgozása, és egyes elemeinek a hazai viszonyokra való alkalmazhatóságának további vizsgálata.

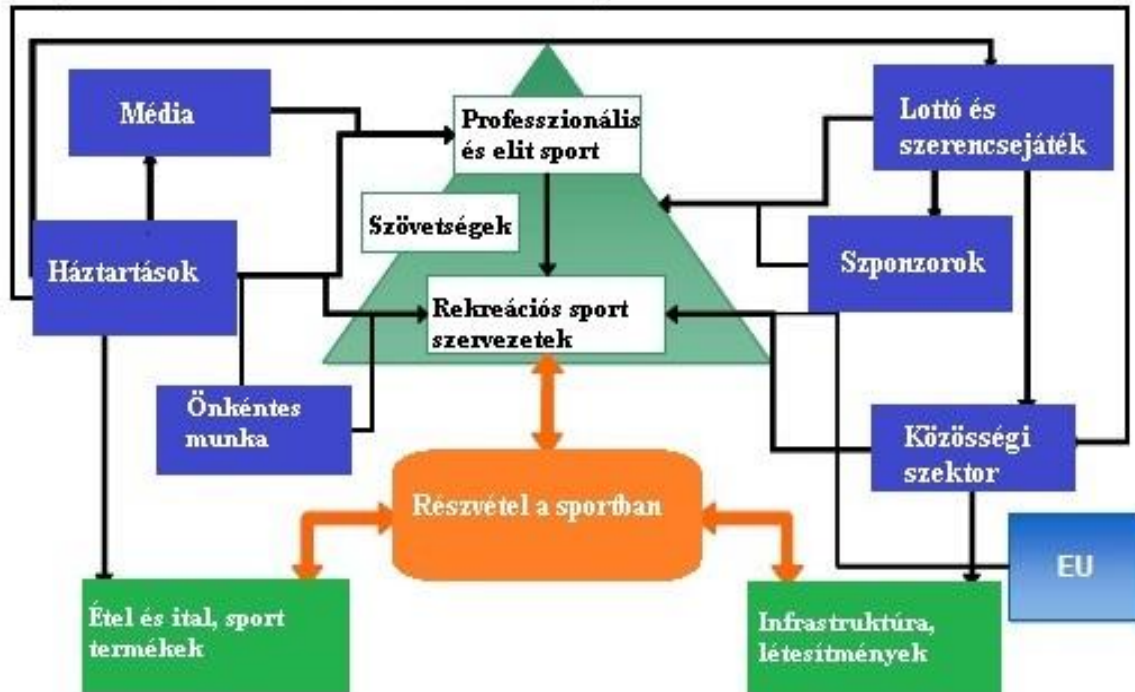
Irodalomjegyzék:

1. A Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról szóló 65/2007. (VI.27.) OGY határozat módosításáról készült tervezet, 2010
2. Európai Bizottság (2011): A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás a sportra vonatkozó uniós munkatervről (2011–2014). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:162:0001:0005:HU:PDF>
3. Európai Bizottság (2011): A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A sport európai dimenziójának fejlesztése. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0012:FIN:HU:PDF>
4. Európai Bizottság (2007): Fehér könyv a sportról. http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/sport/whitepaper_hu.pdf
5. European Union - Expert Groups, Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report Volume I, 2011
6. European Union - Expert Groups , Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report Volume II – Country Reports, 2011
7. European Union - Expert Groups , Study on the funding of grassroots sports in the EU, Executive Summary, 2011
8. European Commission, Expert Group "Sustainable Financing of Sport" Report from the 1st meeting , 2011
9. European Commission, Expert Group "Sustainable Financing of Sport", Report from the 2nd meeting, 2012

10. European Commission (2011): The Commission proposes the next Multiannual Financial Framework 2014-2020. http://ec.europa.eu/budget/index_en.cfm
11. Farkas J., (2011), Elemzés az Európai Unió 2007 és 2012 közötti sportpolitikai fejlesztéséről kiemelve az egészségfejlesztő testedzés területét, Magyar Sporttudományi Szemle, Vol. 12, No. 46., pp. 32, ISSN 1586-5428, Budapest
12. Keserű Cs., Dénes F. (2007): A magyar sportfinanszírozás helyzete
13. 2004. évi I. törvény a sportról (többször módosított, 2012. január 1-től hatályos)

Ábrajegyzék

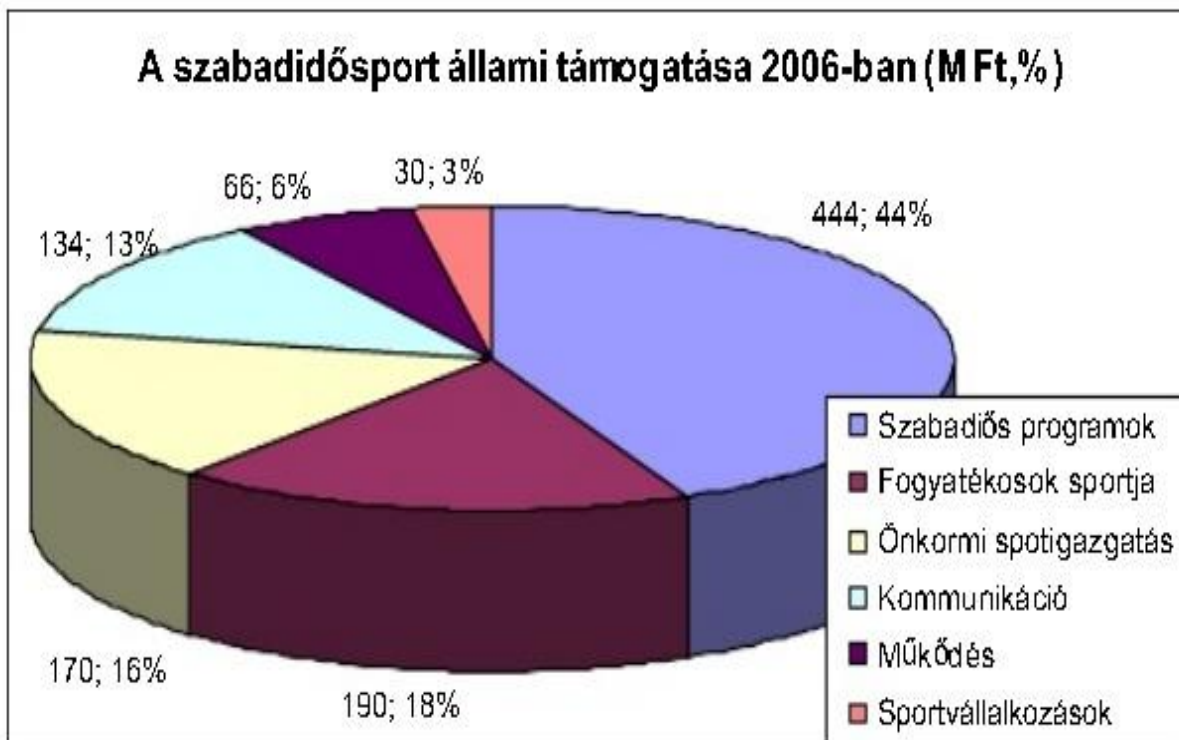
A sport finanszírozási rendszere az Európai Unióban

Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report Volume II., 2011

Eurostrategies' consortium

1. ábra: A egészségfejlesztő sport finanszírozási rendszere az Európai Unióban kiemelve az 5 finanszírozási pillért (felső cím törölni!!! + számozni)
- (forrás: European Union - Expert Groups , Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report Volume II – Country Reports, 2011)

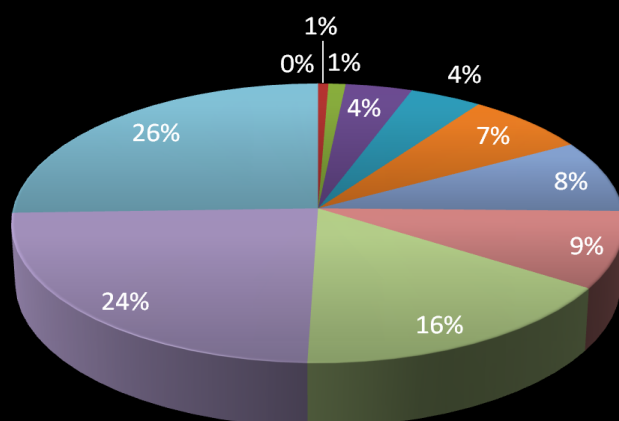
2. ábra: A szabadidősport állami támogatása 2006-ban (M Ft, %)
 (forrás: Keszér Cs., Dénes F.: A magyar sportfinanszírozás helyzete, 2007)

Eredmények - megfeleltetés

EU <u>eg.fejl.</u> sport finanszírozási pillérei	Magyarország <u>eg.fejl.</u> sportra fordított kiadásai
1. Household expenditure and volunteering - <u>HÁZTARTÁSI KIADÁSOK</u> és <u>ÖNKÉNTESSÉG</u>	Egyének / háztartások hozzájárulása 8,9 %
2. Public sector subsidies coming from the national, regional and local levels - Állami szektor támogatása a NEMZETI, REGIONÁLIS ÉS HELYI SZINTEKEN	Állami támogatás - 35% Támogatás a személyi jövedelemadó 1%-ból 0,6 %
3. Sponsorship, patronage and donations - <u>SZPONZORÁCIÓ</u> , állandó vevőkör és adományozás / ajándékozás	Cégektől 7,2 %
4. Revenue from levies and charges on state lotteries, betting and gambling operators - Állami adóbevétel az ÁLLAMI LOTTÓ KÖLTSÉGEIBŐL, FOGADÁSBÓL és szerencsejátékból	-
5. Revenue from media rights to sport event organisers - Állami bevétel a sport rendezvény szervezők MÉDIA JOGAIBÓL	- ?? (Saját generált bevételek gazdasági tevékenységekből 24 %) ??

3. ábra: Az Európai Unió által meghatározott 5 finanszírozási pillér és az ezeknek megfelelő magyar egészségfejlesztő sport finanszírozási elemei

Magyar eg.fejl. sport finanszírozás (%) (2007 és 2009-es adatok alapján)

- Támogatás nemzetközi szervezetektől
- Támogatás az a személyi jövedelemadó 1%-ból
- Nemzeti Civil Alap
- Egyéb források pályázatokból
- Állami támogatás/finanszírozás
- Adományozás cégektől
- Létrehozott támogatás alapítványoktól
- Adományozás egyénektől/háztartásokból
- Saját generált bevétel a klubok (sport) aktivitásaiból
- Saját generált bevétel más gazdasági aktivitásokról
- Helyi, önkormányzati támogatás

4. ábra: Miből áll a magyar egészségfejlesztő sport finanszírozása? (%)

(forrás: European Union - Expert Groups , Study on the funding of grassroots sports in the EU, Final report Volume II – Country Reports, 2011)